

лярни публикации на П. Делирадевъ за Витоша, Рила и Осогово показватъ, че се е тръгнало по този пътъ.

Дрончиловъ бѣ членъ на много наши и чужди научни сдружения. До колко той е билъ цененъ въ чужбина, показва фактътъ, че презъ 1925 год. бива поканенъ отъ Люблянския университетъ да се произнесе върху хабилитационния трудъ по антропология на Д-ръ Н. Жупаничъ.

Още по-интересенъ е случаятъ, обаче, че въ надвечерието на неговата петгодишнина, на 11 т. м., се получи въ Географския институтъ при университета, едно писмо отъ Д-р M. Fauga у Sans, единъ отъ редакторите на най-голѣмата въ свѣта енциклопедия — *Enciclopedia universal ilustrada esprala*, която се състои отъ 70 тома. Въ това писмо той умолява Дрончилова да му изпрати пълна биография и списъкъ на трудовете си, за да бѫдатъ помѣстени въ допълнителните томове на енциклопедията, които сега се приготвяватъ.

Слѣпъ случай или прѣстъ на сѫдбата, но този фактъ е най-добриятъ поменъ по случай неговата петгодишнина.

La poto de la Balkana duoninsulo

сп. „Balkana konkordo”, monata revuo-organo de Balkanaj esperantistoj
Jaro I, № 1, 1 януари 1931, Sofio, стр. 8—9, голѣми, 1 карта.

Колко е високъ в. Мусала

в. „Зора”, год. XIII, бр. 3582 отъ 15 юни 1931 г., София, стр. 8; съ една фотография.

Чувство на гордостъ изпитва всѣки българинъ стжпвайки на най-високия връхъ Мусала, който е най-високиятъ връхъ и на Балканския полуостровъ. Чудната панорама, която се открива при хубаво време и задоволството отъ това, че стотици километра наоколо нѣма хора, които да сѫ стжпили на толкова високо парче земя, е наградата за тия, които сѫ се възкачили на него.

Бавно достига Мусала до това си първенство, защото бавно върви и научното изследване на балканските страни, поради специфичните имъ стопански и политически отношения, които не имъ даватъ пълна възможност за спокойно културно развитие.

Въ древността за най-високъ връхъ на Балканския полуостровъ сѫ смѣтали единъ такъвъ на Стара планина (Хемусъ) която споредъ тогавашните схващания е била частъ отъ дѣлга непре-

късната верига, простираща се между Черно и Адриатическо море. На този най-високъ връхъ се е възкачила македонският царь Филипъ V, за да може да види отъ него, както тогава се е вървало, Черно и Адриатическо морета, Дунава и Алпитъ. Има споръ, кой е този връхъ. Проф. Г. И. Кацаровъ е може би най-близко до истината, предполагайки, че това е Мусала.

Презъ сръдновъковието голъма роля при определянето на височината на върховете е играло относителното им издигане надъ околния теренъ, а не абсолютното отстояние отъ морското равнище, както днесъ се приема. Поради това за най-високъ връхъ въ свѣта се е считалъ Пико де Тейде на о. Тенерифа (Канарските о-ви), който величествено се издига отъ морското равнище на (376 м.) височина. Като втори по височина се е считалъ в. Атосъ 1935 м. на Св.-Горския полуостровъ, който хвърлялъ сънка 40 мили далечъ въ морето.

Условия за научното изследване на Балканския п-въ, въ днешното значение на думата, се създаватъ едва въ втората четвърть на миналия вѣкъ. Ученитѣ пътешественици отъ това време сѫ ни оставили много данни за височини, измѣрени съ барометъръ,

Около преди 50 год. се появява въ картитѣ, за щарския връхъ Люботрънъ, една височина отъ 3050 м., резултатъ на погрѣшни измѣрения. Тази грѣшка става причина мнозина, дълго време, да приематъ Люботрънъ, като най-високъ връхъ на Балканския полуостровъ. Като такъвъ той сѫществува и до днесъ въ френски атласъ.

Следъ като се доказа неговата по-малка височина, която, споредъ най-новите и точни тригонометрични измѣрения на сърбите, е 2492 м., съ което той се оказва почти съ 150 м. по-нисъкъ отъ в. Бистра, най-високия сега връхъ на Шаръ, като най-високъ се приемаше до преди 6—7 години олимпийскиятъ връхъ Св. Илия, поради предписванитѣ му 2985 м. По това време именно станаха известни фотограметричните измѣрения на швейцареца Марселъ Курцъ, който опредѣля, че най-високиятъ връхъ на Олимпъ е 2918 м. Неговите изучавания не сѫ още достатъчно познати у насъ, защото въ неотдавна издадени книги, както е случаятъ съ География на Македония, г. I отъ Ил. Ивановъ, още се посочва 2985 м. като височина на Св. Илия.

Два съперника. Следъ като се развѣнча Олимпъ, като първенецъ остана нашиятъ рилски връхъ Мусала, който съ своите 2923 м., малко превъзхожда Олимпъ.

Неговото първенство, обаче, като че ли изглеждаше застрашено отъ измѣренията, които доцентътъ по география при Берлинския университетъ д-ръ Х. Луи направи презъ 1926 г. на Пиринъ, изработвайки една топографска карта на цѣлата Пиринска областъ. Тѣзи измѣрения, направени съ помошта на сегашната триангулационна мрежа на България, доказаха, че Пиринъ планина е много по-висока отколкото дотогава се приемаше, поради липсата на каквито и да е по-точни карти за този край. На най-високия връхъ на Пиринъ, Елъ-

тепе, Луи определя височина 2920 м., съ което той се оказва малко по-низък от Мусала, дотогава нему се даваха само 2681 м.

Данните на Д-р Луи, както и на Курцъ, ще претърпят въроятно малки незначителни измѣнения, въ зависимост от редицата специални условия, които ще се вземат предвидъ, когато се пристъпи къмъ униформирането на резултатите на разните измѣнения въ Балканския полуостровъ.

Въпросът за височината на Мусала има, обаче, и своя задкулисна страна. Отъ тамъ сѫ пустнати между неосведомената публика нѣколко числа, които посочватъ една по-голъма височина на този връхъ. Най-напредъ такива числа сѫ скованы, по-чисто локално-патриотични съображения, въ Самоковъ, отъ кѫдето обикновено се потегля за в. Мусала.

На триангуационната пирамида, разположена на темето на в. Мусала, има отбелязано съ боя височина отъ 2935 м., която се появява тамъ въ края на 1926 г. или първата половина на 1927 г. Тази височина не е сложена отъ Географическия институтъ, който, както това ни се потвърди, не е още готовъ съ измѣненията си за този край.

На една пътеуказателна табелка, поставена близу до двореца Царска Бистрица, височината на Мусала се посочва на 3005 м. Тази височина ние за пръвъ пътъ срещнахме презъ 1927 г. въ единъ позивъ издаденъ отъ юношите туристи.

Напоследъкъ височината на Мусала е още порастнала. На едно място тя е 3007 м., а на друго дори 3100 м.

Всички тия прояви ни напомнятъ, че точно отъ подобенъ характеръ бѣха и желанията на нѣкои жители на Банско, които намекнаха на Д-ръ Х. Луи презъ 1926 г., пищещиятъ тѣзи редове играеще роля на преводачъ, дали не би могълъ да изкара в. Ель-Тепе по-високъ отъ Мусала.

Ясно е, прочее, че всички по-голъми височини, които се даватъ на Мусала напоследъкъ, сѫ резултатъ на желания, които нѣматъ нищо общо съ науката. Тѣ оставатъ въ широката публика убеждението, че височините на върховете у насъ не сѫ още точно опредѣлени и че измѣрването имъ е много лесна задача. Това допринася за косвеното дискредитиране на нашите научни институти, които работятъ въ тая областъ. Докато Географскиятъ (Картографскиятъ) институтъ при Министерството на войната не публикува официално резултатите на тригонометричните измѣнения на върховете, ще трѣбва да се задоволимъ съ досегашната височина на Мусала отъ 2923 м., която едва ли ще се различава много отъ новополучената.

За височината на в. Мусала

в. „Миръ“, год. XXXVII, бр. 9, 293 отъ 3 юлий 1931 г., София, стр. 4

Въ в. „Миръ“ брой 9285 отъ 24 юни 1931 г. е помѣстено въ стълбецъ „Туризъмъ“ едно съобщение отъ страна на самоковското

дружество, по поводъ моята статия „Колко е високъ в. Мусала?“, печатана въ в. „Зора“ отъ 15 юни т. г., въ което съобщение се казва, че по-голѣмите височини на в. Мусала, разбираят се височините 3005, 3007 м. „сѫ посочвани и лансирани отъ хора, които сѫ претендирали, че тѣ сѫ плодъ на тѣхни научни изследвания“. Въ въпросната си статия азъ посочвамъ, че тия височини не почиват на никаква научна основа и че сѫ скованы въ Самоковъ по чисто локални патриотични съображения.

Горното опровержение на самоковските туристи е само една диверсия, която най-малко би могла да мине предъ научните срѣди, къмъ които, позволявамъ си тая скромност да забележа, принадлежи и моята личност, тъй като никой ученъ, запознатъ съ начините на измѣрването на височините, не би се нагърбилъ да измѣрва отдѣлно и само в. Мусала, по следните причини:

Въ географската наука днесъ се приематъ за най-точни височините измѣрени по триангулационенъ начинъ, който се прилага, когато се изработватъ карти на голѣми области, държавни територии и пр. При него цѣлата страна се покрива съ мрежа отъ трижгълници, на чиито върхове се построяватъ специални пирамиди. Следъ като се измѣрятъ точно една или нѣколко бази и следъ като се нивелиратъ редица линии (пжтища, ж. п. линии), се почва изчисляването на бедрата на трижгълниците и хоризонталните имъ жги. Следъ това се изчисляватъ вертикалните имъ жги, чрезъ които именно се получаватъ височините. Такава триангулация е направена у насъ отъ русите веднага следъ освобождението. Върху нея почиватъ всички наши карти, издавани отъ Военния географически институтъ (1:40,000, 1:50,000, 1:126,000 и пр.). Всички височини, които имаме въ тѣхъ, сѫ резултатъ на тая триангулация. Отъ тогава е височината на Мусала 2923 м. При нея, поради краткото време, въ което е извършена, се оказватъ нѣкои грѣшки, особено при събирането на листата въ С. И. България. Подобна триангулация, по най-съвършените съвременни методи, работи отъ нѣколко години насамъ нашиятъ Воененъ географски институтъ. Изчисленията, застѣгащи южните покрайнини на Еъгия, скоро ще бѫдатъ готови за публикуване. Тогава ще имаме и новите височини на България, които споредъ досегашните пресмѣтания, малко ще се различаватъ отъ тия на руската триангулация, което показва, че и окончателната височина на Мусала съ малко ще се различава отъ досегашната.

Понеже първопричината да се създаде убеждението у нашите туристи, че отдѣленъ човѣкъ може да измѣрва върхове, бѣ топографската карта на Пиринъ и посочените въ нея много по голѣми височини, направена отъ берлинския доцентъ по география д-ръ Херберть Луи, трѣбва да забележа, че той сѫщо така е приложилъ при изработването ѝ триангулационния методъ въ единъ по-опростенъ видъ, като е използвувалъ за база минарето на джамията въ Кобулската махала въ Г. Джумая и рилския Мусовъ върхъ (Срв. стр. 109 отъ книгата му „Morphologische Studien in Südwest-Bulgarien“, Шутгартъ, 1930), чиито височини и точно астрономическо положение той е по-

лучилъ отъ нашия военно-географски институтъ, тъй както тъ сѫ били измѣрени отъ руситъ. Последнитъ не сѫ картирали пиринаската областъ и за това за нея нъмахме никаква точна карта. Д-ръ Луи не е само специалистъ географъ, но и вещъ топографъ, две качества, които рѣдко се съчетаватъ въ днешнитъ географи.

Измѣрвания на отдѣлни височини се практикува и днесъ за специални цели, обаче, и тъ се основаватъ на триангуляцията. Такъвъ е случаятъ при фотограмметрията, при стереофотограмметрията и пр. Нѣма нужда отъ триангуляция, когато измѣрваната височина е близу до морското равнище. Така е постгъпилъ швейцарскиятъ ученъ Марсель Курцъ, измѣрвайки височинитъ на планината Олимпъ, съ което доказва, че най-високиятъ връхъ е 2918 м., т. е. 5 метра по-нисъкъ отъ в. Мусала, който, отъ 7—8 години, откакъ сѫ известни измѣрванията на Курцъ, се приема за най-високия връхъ на Балканския полуостровъ.

Нашата задача, съ статията си въ в. „Зора“, бѣ да обрнемъ внимание, че разпространяванитѣ височини 3005, 3007, 3100 м. за в. Мусала сѫ чиста измислица. Жертва на тѣхъ бѣха станали и нѣкои научни кржгове, а даже и учители по география.

Постгъпката на самоковскиятъ туристи води по хлъзгавъ пжъ, по който наука и туризъмъ не биха могли да ходятъ задружно, една идея, която бѣ така горещо защищавана отъ покойния виденъ туристически деятель и доцентъ по география Д-ръ Кр. Дрончиловъ.

Плана—планина

Приносъ къмъ историческото развитие на славянските земеписни имена

Годишникъ на Софийския университетъ. Историко-филологически факултетъ, книга XXVIII, 6, (1930—1931 г.), 1931 г. София, стр. 1—20 съ 2 стр. Zusammenfassung 8⁰.

Преди нѣколко години, като на студентъ, ни бѣ зададена писмена работа за Плана и Лозенската планина. Още въ началото ние се заинтересувахме за значението на името Плана. Понеже не можахме да намѣримъ неговото обяснение въ съответната българска книжнина, обърнахме се къмъ сръбската, тъй като ни бѣ известно, че въ Сърбия сѫществуватъ подобни земеписни имена. За наше съжаление, обаче, въ всички тѣзи трудове, които разгледахме тогава, не можахме да намѣримъ нѣкакви положителни указания, които да ни задоволятъ. Въпросътъ ни заинтересува по-отлизу и следъ продължителни издирвания изъ достгъпната ни тогава книжнина, дойдохме до почти всички тия общи заключения, които ще изложимъ по-нататъкъ. Учебната 1928/1929 год. прекарахме въ Берлинъ на специализация. Богатитъ тамошни библиотеки